

PUSTITE OTROKE PRITI K MENI

MARJAN SMRKE

DRUŽBENA MIMIKRIJA

℞ ————— α ————— ρ ————— †

Knjižna zbirka Kult

MARJAN SMRKE

DRUŽBENA MIMIKRIJA

Copyright © po delih in v celoti Marjan Smrke 2007, Ljubljana.
Fotokopiranje in razmnoževanje po delih in v celoti je prepovedano.
Vse pravice pridržane.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316.62

SMRKE, Marjan, 1962-
Družbena mimikrija / Marjan Smrke. - Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 2007

ISBN 978-961-235-274-5

232828928

℞ ————— € ————— ₤ ————— ₺

Vsebina

11	Uvod
15	POJEM MIMIKRIJE V ZNANOSTI
16	POJEM MIMIKRIJE V NARAVOSLOVJU
27	POJEM MIMIKRIJE V DRUŽBOSLOVJU
47	ČLOVEŠKA OZ. DRUŽBENA MIMIKRIJA
48	OSNOVNA OPREDELITEV POJMA ČLOVEŠKE MIMIKRIJE
49	1. VLOGE IN ELEMENTI MIMIKRETIČNEGA ODNOSA: MIMIK, OPERATOR, MODEL, MIMEM, SIGNALI, CILJ
52	2. RAZLIKE MED ČLOVEŠKO IN ŽIVALSKO MIMIKRIJO
58	3. POJMOVNE RAZMEJITVE: MIMIKRIJA – IMITACIJA, MIMIKA, SIMULACIJA
61	4. MIMIKRETIČNA AKCIJA IN MIMIKRETIČNE DRUŽBENE RAZMERE
66	KLASIFIKACIJA ČLOVEŠKE OZ. DRUŽBENE MIMIKRIJE
66	1. GLEDE NA MIMIKA
69	2. GLEDE NA OPERATORJA
71	3. GLEDE NA VELIKOSTNO RAZMERJE MED MIMIKOM IN OPERATORJEM
71	4. GLEDE NA MODEL
76	5. GLEDE NA MIMEM
77	6. GLEDE NA SIGNALNE OZ. IZRAZNA SREDSTVA
79	7. GLEDE NA CILJE MIMIKRETIČNE AKCIJE
81	8. GLEDE NA STRATEGIJO MIMIKRETIČNE AKCIJE
86	PODROČJA ČLOVEŠKE MIMIKRIJE
86	1. POLITIČNA MIMIKRIJA: SEBIČNI INTERESI POD KRINKO OBČEGA
92	2. (NE)ŠPORTNA MIMIKRIJA: TEATRALNO JE PADEL
96	3. EKONOMSKA MIMIKRIJA: NAŠE (ŠPANSKE) MARELICE IZ BRD
101	4. STATUSNA MIMIKRIJA: NEKATERI SO ZA VROČE
109	5. VOJAŠKO PODROČJE: »ČE SI MOČAN, DAJAJ VTIS NEMOČI«
116	6. SEKSUALNA MIMIKRIJA: ZAPELJI ME MIMIKRETIČNO
121	7. LOVSKA MIMIKRIJA: ZVIJAČE ZELENE BRATOVŠČINE
124	8. UMETNOSTNA MIMIKRIJA: RESNIČNI IVAN GROZNI
131	9. KIBERNETSKA LOVIŠČA: VIRUS ANE KURNIKOVE
136	10. KRIMINALNA MIMIKRIJA: ZATE IMAM ŠTIRI GUME
139	11. ZDRAVSTVEN(IŠK)A MIMIKRIJA: BOLEHNI JUNAKI BELIH STRMIN
142	12. ZNANSTVEN(IŠK)A MIMIKRIJA: PONAREJENI KLONI

℞ ————— € ————— ℥

148	MIMIKRIJA IN NEKATERE NAVEZUJOČE SE SOCIOLOŠKE TEME
148	1. MIMIKRIJA IN MORALA
151	2. MIMIKRIJA IN ZAUPANJE
153	3. MIMIKRIJA IN IDENTITETA/INTEGRITETA
155	4. MIMIKRIJA IN IDEOLOGIJA
161	PROTIMIMIKRETIČNA DEJAVNOST
164	PROTIMIMIKRETIČNA DEJAVNOST PO PODROČJIH
164	1. POLITIČNO PODROČJE
165	2. ŠPORTNO PODROČJE
165	3. EKONOMSKO PODROČJE
166	4. STATUSNO PODROČJE
166	5. VOJAŠKO PODROČJE
167	6. SEKSUALNO PODROČJE
168	7. LOVSKO PODROČJE
168	8. UMETNOSTNO PODROČJE
169	9. KIBERNETSKO PODROČJE
169	10. KRIMINALNO PODROČJE
170	11. ZDRAVSTVEN(IŠK)O PODROČJE
170	12. ZNANSTVENO PODROČJE
175	RELIGIJSKA MIMIKRIJA
176	OPREDELITEV RELIGIJSKE MIMIKRIJE
181	LEGENDARNI, ZGODOVINSKI IN SODOBNI PRIMERI
181	1. LEGENDARNI PRIMERI RELIGIJSKE MIMIKRIJE
183	2. ZGODOVINSKI PRIMERI RELIGIJSKE MIMIKRIJE
185	3. SODOBNI PRIMERI RELIGIJSKE MIMIKRIJE
188	POGLAVJA IZ MIMIKRETIČNE ZGODOVINE KRŠČANSTVA
191	1. RENESANČNA, REFORMACIJSKA IN RAZSVETLJENSKA KRITIKA RELIGIJSKE MIMIKRIJE
196	2. OBRAMBNO-MIMIKRETIČNE OBLIKE KRITIKE RELIGIJE OZ. CERKVE
200	3. RELIGIJSKO (IN NERELIGIJSKO) UPRAVIČEVANJE/OBSOJANJE RELIGIJSKE MIMIKRIJE
208	RELIGIJSKA MIMIKRIJA IN POST/SOCIALISTIČNA TRANZICIJA
208	1. RELIGIJSKA MIMIKRIJA V PREDSOCIALISTIČNEM ČASU
213	2. RELIGIJSKA MIMIKRIJA V ČASU VLADAVINE KOMUNISTIČNIH PARTIJ
219	3. STARE VEŠČE – NOVA LUČ
235	ZAKLJUČEK: HOMO MIMICUS – DE TE NATURA NARRATUR
239	LITERATURA
249	STVARNO IN IMENSKO KAZALO

℞ ————— € ————— ℙ ————— †

Uvod

Besedilo, po katerem bodo potovale tvoje oči, pripoveduje o tem, da se na oči – naj jih razumemo dobesedno ali prispodobno – ne moremo vedno zanesti. Razcep med videzom in resničnostjo je ena temeljnih resnic družbenega življenja. Razmišljajoči človek ga je vedno opažal – tako ali drugače ga je sprejemal in ga tudi izrabljal. Poleg vsakdanjega stališča do tega razcepa in vsega, kar omogoča, je možno tudi manj običajno stališče: pesniško, umetniško, kot ga je znal izraziti kakšen Shakespeare, pa tudi znanstveno. To naj bi temeljilo na razmišljanju, ki je bilo dlje časa podvrženo pravilom znanstvene metode. Privedlo naj bi do ugotovitev, ki so globlje od le površnih komentarjev zanimivega pojava. Pet let, kolikor

℞ ————— α ————— ℓ ————— †

je minilo od tedaj, ko me je domala obsedlo vprašanje družbene mimikrije, najbrž ni dovolj, da bi dozorela vsa spoznanja, ki bi jih zmožeg dognati, upam pa, da more vsebina, ki jo podaja knjiga, vzbuditi in zadovoljiti tvojo osnovno tozadevno radovednost.

Predmet obravnave so – poenostavljeno rečeno – različne oblike in vsebine bolj ali manj izrazitih, banalnih ali usodnih, družbeno nepomembnih ali pomembnih pretvarjanj, ki zaznamujejo človekovo družbeno delovanje na najrazličnejših področjih. Dnevni časopisi, televizijska poročila, knjige in vsakdanje izkušnje nam vedno znova predočajo primere iger videza in resničnosti, navideznih in dejanskih razlogov, navideznih in dejanskih motivov, navideznih in dejanskih ciljev, navideznih in dejanskih vsebin/kvalitet najrazličnejših dogodkov in pojavov. Če smo kritični opazovalci, vidimo več, kot je videti – vidimo izza. Če smo nekritični opazovalci, vidimo samo tisto, kar nekdo želi, da vidimo. Pogosto smo iz kakšnega razloga tudi sami na drugi strani – na strani igralcev, ki se pretvarjajo.

Čeprav so družbene vede v svoji spoznavnih naporih vedno izhajale iz zavesti o razcepu med pojavnostjo in bistvom, je vtis, da predmeta pretvarjanja, kakor ga pojmuje in zamejujemo v tem delu, še zdaleč niso izčrpale. Nekaj tozadevno pomembnih del se večinoma ukvarja s posameznimi področji in vidiki vprašanja, s pridom bodo upoštevana. Vendar pa se spoznanja še niso povezala v posebno družboslovno ali sociološko poddisciplino, kar bi si predmet, ki je neizčrpen, zaslužil.

Ob vsem, kar pogrešamo, pogrešamo tudi združujoč (tehnični) izraz za osrednji predmet. V delu vztrajam pri izrazu mimikrija, ki je za marsikoga sporen. Natančno branje bo pokazalo, upam vsaj, da je izraz upravičljiv in še več – da ravno iz pomenske tradicije tega (izvorno) naravoslovnega izraza lahko črpamo spodbude za globlje vpoglede v naravo pojava v njegovih družbenih oz. človeških različicah.

Knjiga ima nekatere značilnosti učbenika. Namenjena je namreč tudi udeležencem predmeta Družbena mimikrija na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Glede na zapostavljenost obravnavane problematike določena sistematičnost in šolskost tudi širšemu krogu bralcev najbrž ne bosta odveč. Sklenjenim poglavjem sledijo študijska vodila z opredelitvami ključnih pojmov, s poučnimi ali izzivalnimi vprašanji in s priporočeno literaturo. Največ prostora je namenjenega religijski mimikriji, saj je avtorjeva strokovna domovina sociologija religije, religije pa so eden najširših odrov človekovih mimikretičnih iger. Poglavja so opremljena s slikovnim gradivom in s številnimi uokvirjenimi primeri iz realnega življenja in

℔ ————— α ————— ℔ ————— †

literature. Pozoren bralec si bo znal branje popestriti tudi s preišljevanji o primerih iz lastnih izkušenj.

Zapisati še velja, da delo ne bi nastalo brez pomoči Jurija, Vida in Marjance. Dobrodošli so bili tudi kolegijski odnosi v Centru za preučevanje religije in kulture na Fakulteti za družbene vede, predvsem pa spodbude in nasveti urednika zbirke Kult dr. Aleša Črnič.

℞ ————— α ————— ρ ————— †

POJEM
MIMIKRIJE
V ZNANOSTI

V uvodnem poglavju najprej ugotovimo pomene pojma mimikrija v naravoslovju – od začetka uporabe do današnjih dni. V nadaljevanju se sprašujemo, kako je s tem pojmom v družboslovju in – sklicujoč se na štiri študijske primere – nakažemo uvodno opredelitev pojma človeška mimikrija.

℞ ————— α ————— ℘ ————— †

POJEM MIMIKRIJE V NARAVOSLOVJU

Pojem mimikrija¹ se v moderni znanosti najprej pojavi v zoologiji. Leta 1862 je britanski raziskovalec živalstva amazonskih pragozdov Henry Walter Bates (1825–1892) objavil² opažanje zanimivega pojava med metulji: nekateri užitni metulji so bili po izgledu enaki neužitnim metuljem³ – ne da bi bili z njimi v sorodu, najraje pa so se spreletavali ravno v njihovi družbi. S takim »oponašanjem« modela so se ti metulji, ki jih je (glede na funkcijo) imenoval mimiki, zavarovali pred plenilci – operatorji, je menil. Bates je t(ak)o sposobnost mimikrije razlagal v luči še povsem sveže Darwinove/(Wallaceove)⁴ evolucijske teorije (1859) – kot posledico evolucije z naravnim izborom.⁵ Njegova spoznanja so bila tudi eden najmočnejših argumentov v prid evolucijski teoriji (Owen, 1980: 115), ki je imela, kot je znano, številne nasprotnike. Po Batesu je dobila ime prav prva opisana oblika mimikrije – batesova mimikrija (*batesian mimicry*) – kot oblika biološke podobnosti, v kateri nevaren in užiten organizem (mimik) oponaša (za operatorja/plenilca) neužit, škodljiv oz. nevaren organizem (model).⁶

Sledila so nova raziskovanja in opisi novih primerov mimikrije. Alfred Russel Wallace (1823–1913) je l. 1864 prvi opisal primer polimorfne mimikrije. Nekateri metulji (*papilionidae*) ženskega spola so lahko batesijski mimiki različnih modelov (polimorfizem), medtem ko moški osebek ni mimikretičen. V razpravo o mimikriji je uvedel tematiko svarilnega oz. odbijajočega videza, ki ga je E. B. Poulton (1856–1943) kasneje poimenoval aposematizem. Nemeč Fritz Müller (1821–

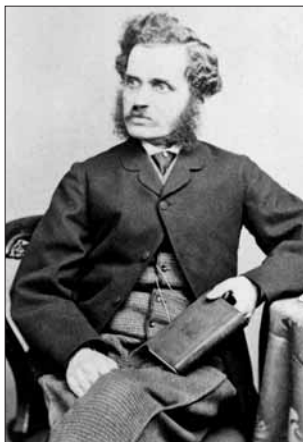

- ¹ Izraz izvira iz latinskega izraza *mimicus*, lat. oz. *mimikos*, gr.; *mīmēomai*, gr. – posnemam, oponašam.
- ² Članek je imel naslov *Contributions to an insect fauna of the Amazon Valley*. Bates, H. W. 1862, *Trans.Linn.Soc, London* 23, 459–566.
- ³ Konkretno je šlo za *leptalidae* (zdaj *pieridae*) kot mimika in *danaoid heliconidae* (zdaj *nymphalidae: ithomiinae*) kot model.
- ⁴ Opozoriti velja na pomembno vlogo raziskovalca Alfreda Russela Wallacea pri Darwinovem oblikovanju evolucijske teorije. Do te mere, da bi bilo morda bolj upravičeno govoriti o Darwin-Wallaceovi teoriji. Wallace je svoje terensko raziskovanje opravljal v Amazoniji in v malajskem arhipelagu. Na odpravi v Amazoniji je bil skupaj s Batesom. Živalstvo in rastlinstvo malajskega arhipelaga je raziskoval sam (1854–1862), ob tem pa si je dopisoval tudi z Darwinom. Še predno je Darwin objavil svojo teorijo, ga je Wallace seznanil s svojimi izsledki o razvoju vrst.
- ⁵ Bates je bil v pisemskih stikih z Darwinom vse od 1860 do Darwinove smrti l. 1882. Darwin je napisal tudi spremno besedo k njegovi uspešnici *The Naturalist on the River Amazons* (1863).
- ⁶ Batesova mimikrija najbolje deluje, če je osebkov posnemane vrste (modela) mnogo več kot osebkov posnemajoče vrste (mimikov).

⌘ ————— ⑆ ————— ⑆ ————— †

1897) je l. 1878 opisal primer mimikrije, ki je dobila ime müllerjeva mimikrija (*müllerian mimicry*). To je mimikrija, v kateri dva (ali več) nesorodna organizma, ki sta škodljiva in nevarna, kažeta zelo podobne svarilne znake, kot na primer enak vzorec žive barve. Od podobnosti imata korist oba organizma. To je Müller tudi matematično dokazoval. Medtem ko se potencialni operator (še) uči prepoznavati (ne)užitnost/strupenost plena, se delež žrtev njegovega učenja med mimikoma müllerjeve mimikrije razdeli (glede na številčno razmerje med mimikoma). Nato se je zvrstilo še več odkritij posebnih oblik mimikrije, ki so največkrat dobile ime po odkritelju.

Slikovni par 1: sliki 1, 2

1 Henry Walter Bates

2 Fritz Müller

Ob tem se je postopoma prečiščevala tudi osnovna opredelitev mimikrije. Po mnenju sodobnega britanskega zoologa Denisa Owena naj bi (zoološko) mimikrijo najširše pojmovali kot »/.../ proces, ki privede do tega, da ena žival (imenovana operator) ni zmožna razlikovati nekega organizma (mimika) bodisi od drugega organizma bodisi od dela naravnega okolja (modelov), in posledica tega so povečane preživetvene možnosti mimika« (Owen, 1980: 115–116) (glej tudi okvir 1). Podobna je definicija, ki jo najdemo v številnih tozadevnih strokovnih člankih najnovejšega datuma: **Mimikrija je velika podobnost enega organizma (mimika) drugemu organizmu (modelu), kar tretji organizem (operatorja) zavede v napačno prepoznavo (identifikacijo)** (Ngugi in Scherm, 2006). Ta definicija se zdi celo neposrednejša, vendar v primerjavi s prvo izostane naravno okolje v vlogi modela.

℞ ————— α ————— ℘ ————— †

Medtem ko so prvi opisovalci mimikrije pisali predvsem o mimikriji med vrstami ali medvrstni mimikriji (*interspecific mimicry*)⁷, se dandanes piše tudi o mimikriji znotraj vrste ali znotrajvrstni mimikriji (*automimicry*⁸ oz. *intraspecific mimicry*). Tako etolog Wolfgang Wickler zapiše: »Mimikrija pomeni prevaro in prevara je običajen pojav v vseh oblikah komunikacije med organizmi, pa naj ti pripadajo različnim vrstam (medvrstna mimikrija) ali eni in isti vrsti (znotrajvrstna mimikrija)« (Wickler, 1965).

Če so bila prva opažanja mimikrije predvsem opažanja zaščitne ali obrambne mimikrije (*protective mimicry*)⁹, se kasneje opaža in raziskuje tudi različne oblike napadalne mimikrije (*aggressive mimicry*). Pri tem je napadalna mimikrija opredeljena kot podobnost plenilca (ali parazita) nenevarni živali (ali okolju), kar naj bi olajšalo plenilčev dostop do žrtve (ali gostitelja). Prepoznavne so različne oblike napadalne mimikrije: pekamovska mimikrija (*peckhamian mimicry*), imenovana po E. in G. Peckham¹⁰, je oblika napadalne mimikrije, v kateri je model sam plen mimi-ka. O wasmanovi mimikriji (*wasmannian mimicry*), imenovani po E. Wasmannu, govorimo takrat, ko organizem, ki oponaša model, živi ("pomešan") v družbi modela/modelov; tovrstna mimikrija, ki jo je Wasmann opažal pri nekaterih vrstah pajkov, ki živijo v družbi mravelj, se imenuje tudi *schooling mimicry*. Mimik se s tem po eni strani varuje pred svojimi plenici, po drugi strani pa mu je njegov plen vedno pri roki.

Okvir 1: Mimikrija kot biološki pojav

Mimikrija: To je biološki pojav, za katerega je značilna površinska podobnost dveh ali več organizmov, ki taksonomsko niso v bližnjem sorodstvu. Ta podobnost enemu ali več organizmom prinaša koristi – npr. varnost pred plenilci, kar je posledica neke vrste »toka informacij«, ki poteka med organizmi in vsakokratnim vršilcem naravne selekcije (*Encyclopaedia Britannica*).

- ⁷ Večji del ključnih teoretskih izrazov v oklepaju navajamo tudi v angleškem jeziku. S tem je lažje iskanje tozadevne literature.
- ⁸ Nekateri avtorji izraz *automimicry* uporabljajo za označevanje mimikretičnih vedenj take medvrstne mimikrije, v kateri mimik oponaša model (npr. starejši osebek) lastne vrste (glej npr. Sordahl, 1981).
- ⁹ Ena izmed različic batesove mimikrije je Martensova mimikrija (*mertensian mimicry*), imenovana po nemškem zoologu in herpetologu Robertu Martensu (1894–1975). Mimik v tem primeru posnema zmerno strupeno in ne zelo strupeno vrsto. Ker bo predator najverjetneje preživel stik s zmerno strupeno vrsto, se bo naučil škodljivosti te vrste (mrtni predator se iz zadnje izkušnje ne nauči ničesar), od česar bo imel korist tudi mimik.
- ¹⁰ Gre za raziskovalni par Elisabeth in Georga Peckham.

℞ ————— α ————— ℥ ————— †

Če so biologi sprva mimikrijo opažali le v živalskem svetu, so jo s časovnim zamikom, vsekakor pa že v 19. stoletju, pričeli opažati tudi v rastlinskem svetu in celo med glivami. Dobršen del **rastlinske mimikrije** se nanaša na opráševalsko (polinacijsko) mimikrijo, katere cilj je izboljšati opráševalne možnosti rastline. Ta mimikrija je lahko po sredstvih tako vizualna, taktilna kot kemična. V družini orhidej (*orchidaceae*), ki so morda tozadevno najzanimivejše in najbolj raziskane, je značilno, da rastlina opráševalca privablja s fizičnim posnetkom ženskega osebka opráševalca v cvetni čaši (glej slikovni par 3). Kasneje, ko je to omogočal razvoj kemije, so raziskovalci ugotovili (Kullenberg, 1961, Wiens, 1978, Stowe, 1988, Mant et al., 2005), da nekatere orhideje (npr. *chiloglottis trapeziformis*) ob tem izločajo tudi vonjave, ki učinkujejo kot spolni hormoni – feromoni. S tem lahko pri operatorju (in modelu hkrati) – žuželki celo izzovejo psevdokopulacijo.

Navedimo nekaj zanimivih primerov:

(1.) Obrambna mimikrija: Malezijski mrtvolisti metulj (*kallima paralecta*) ima videz suhega (mrtvega) lista. Plenilci ga težje opazijo. Užiten severnoameriški metulj podkralj (*limenitis archippus*) je po izgledu enak nesorodnemu monarhu (*danaus plexipupus*), ki je plenilcem metuljev skrajno neokusen. Ptica priba (*vanellus vanellus*) gibalno (lokomotorno) oponaša ranjenost, da bi od gnezda z mladiči odvrnila kuno, ki se nadeja »ranjeno« ptico vsak hip ujeti. Mladiči ameriške sabljarke (*recurvirostra americana*) znajo vzbujati videz odraslosti ali pripadnosti drugi, hitrejši ptičji vrsti – osebkov torej, ki ju predator le težko ujame (Sordahl, 1980).

Slikovni par 2: 3,4

3 *Acontia aprica* – preživetje s ponižanjem

4 *Thaumoctopus mimicus* – velemojster mimikrije

Številne živali se zavarujejo tako, da oponašajo neužitne dele svojega možnega plenilca. Skrajna oblika tega je na primer avstralski ptičjeiztrebkarški pajek (ang.

⌘ ————— ⑆ ————— ♀ ————— †

bird dropping spider, *celaenia excavata*), in primerljivo večje večje, kot so čopasta ptičjeiztrebkarska večča (ang. *tufted bird dropping moth*, *cerma cerintha*), olivna ptičjeiztrebkarska večča (ang. *olive-shaded bird-dropping moth*, *tarachidia candefacta*) in ptičjeiztrebkarska večča (ang. *bird-dropping moth*, *acontia aprica*) (glej slikovni par 2). Če se v nekaterih oblikah kamuflažne mimikrije oz. skrivanja – kripsisa (*crypsis*) mimik napravi slabo vidnega oz. nevidnega, je tukaj pravzaprav viden, vendar ima videz ptičjega (operatorjevega) izmečka. Oponašajoč izdelek s konca prebavnega trakta se torej izogne postati plen začetka prebavnega trakta.

(2.) Napadalna mimikrija: riba trnkar (*phrynelox scaber*, ang. *angler fish*), ki je več vrst, uporablja eno izmed različic peckhamove mimikrije (Wickler, 1973: 122). Nad zgornjo čeljustjo ima paličast izrastek, na koncu katerega je še rožnat izrastek v obliki črva. Zna ga sukati in zvijati, da je videti, kot da ima lastno življenje. S tem privabi plen, ki misli, da je izrastek resničen črv. Ameriški bolas pajek (*mastophora hutchinsoni*) se – podobno kot orhideje – poslužuje kemične mimikrije. Ženski osebek pajka moške osebeke večje privablja tako, da iz zadnjične žleze izloča snov, ki vonjalno posnema spolne feromone ženskih osebkov večje (Gemeno, Yeorgan in Haynes, 2000). Ko se približajo, jih ulovi z bolasom – lepljivo kroglo na niti iz pajčevine.

(3.) Večfunkcionalna mimikrija je tista, ki hkrati služi obrambi in napadu. Pajki rakarji (*thomisidae*), ki jih je več deset vrst, se znajo barvno prilagoditi okolju – taki ali drugačni roži, na kateri so se naselili. Na ta način so slabo vidni za svoje plenilce in za svoj plen (glej slikovni par 3). Prilagodijo se v enem do dveh dneh, kar je zelo počasi; razni morski listi oz. raže (*monochirus quadriocellatus*, npr. *solea solea*) so namreč svojo barvo (površinski pigment) sposobne spremeniti v nekaj sekundah ali še hitreje in se s tem zavarovati pred plenilci oz. povečati možnosti nasproti plenu. Alokriptična bitja, kot na primer nekatere krastače (*ceratophyrs*), pa ne spremenijo barve svoje kože, ampak se v obrambne in napadalne namene »oblečejo« v razpoložljivi material vsakokratnega okolja.

℞ ————— α ————— ♀ ————— †

Slikovni par 3: 5, 6

5 Orhideja - zapeljivka

6 Rakovičasti pajek

(4.) Odkritij na tem področju še ni konec. Če je do nedavnega veljalo, da živali, ki so sposobne mimikrije, v teku življenja oponašajo le eno vrsto¹¹, je bila l. 1998 v estuarijih sulavezijskih rek (Indonezija) odkrita mimična hobotnica (*thaumoctopus mimicus*, glej slikovni par 2), ki je sposobna izmenično oponašati več živalskih vrst: vodno kačo, levjo ribo, morskega lista, pa še katero. Odkritje, vredno agencijskih poročil.¹² V vseh primerih gre za obrambno mimikrijo batesovih različic, saj so vsi modeli (za razliko od mimika) strupeni. Hobotnica svojo mimikretično akcijo celo prilagodi trenutnemu operatorju (plenilcu), tako da oponaša ravno tisti model, ki operatorja najbolj odbija.

Vrstijo se odkritja, ki se navezujejo na opažanje vokalne mortonove mimikrije (*mortonian mimicry*), kakršno je v 70-ih letih prvi opisal ameriški ornitolog Eugene Morton. Pri južnoameriški debelorepi eufoniji (*euphonia laniirostris*) je v primeru zaznane nevarnosti opazil oponašanje alarmnih zvokov ptic, ki so bivale v soseski. Ko je eufonija tako sprožila paniko in preusmerila pozornost napadalca na splašene sosede, se je umaknila v varno ozadje.¹³ Zdi se, da je v tem smislu še sposobnejša šrilanška dronga (ang. *racket-tailed drongo*; *dicrurus paradiseus*), ki zna zvočno oponašati tudi samega predatorja (Goodale, Kotagama, 2006). Nam bolj znane ptice iz družine vran (*corvidae*; krokar, šoja, sraka, vrana) pa so si v kognitivni

¹¹ Te sposobnosti ne kaže zamenjevati s polimorfizmom, kakršnega, kot je bilo rečeno, opiše Wallace, pa tudi ne z različnimi mimikretičnimi vedenji nekaterih živali na različnih stopnjah preobrazbe.

¹² O tem na primer Mark Norman (University of Melbourne) v *An eight-armed impersonation*, *The Economist*, 30. 8. 2001.

¹³ Za razliko od poprejšnjih opažanj zvočnega oponašanja je bil tu prepoznan namen.

